

**PROF. MARIAN SZYJKOWSKI A ČESKO-POLSKÁ VZÁJEMNOST I
(1921–1939)¹**

ROMAN BARON

Marian Szykowski (1883–1952), a Professor of Jagiellonian University in Krakow and head librarian of the Jagiellonian University Library became the historic first chairman of the Department of Polish Language and Literature at Charles University in Prague ninety years ago. At the same time, this was actually not only the first department of Polish studies in this country, but anywhere in the world outside the territory of the Polish state. This study explores a cycle of questions relating to the circumstances of the establishment of Czech Polish studies and the field's further evolution in the interwar period. Prague's Polish studies program contributed in a significant way not only to deepening the knowledge of Polish literature and culture in the Czech milieu, but it also played an important role in cultivating Czech-Polish mutuality. And there was one man in particular who had a considerable part in this: Professor Szykowski from Krakow, for whom the idea of Czechoslovak-Polish rapprochement literally became both his life's mission and his fate.

Key words: Czech Polish studies; Czech-Polish mutuality; Czech-Polish relations; Charles University.

Vznik Československa po první světové válce vytvořil vhodné podmínky pro všestranný rozvoj české a slovenské vědy. Jedním z cílů tehdejších vědeckých elit, soustředěných především na české Univerzitě Karlově, bylo vybudovat v Praze mezinárodně uznávané centrum slavistických studií. Za tímto účelem byl mj. pozván v Lipsku působící slovinský učenec Matija (Matyáš) Murko (1861–1952), jenž se stal profesorem jazyka a literatury jižních Slovanů. Zanedlouho mu byla také svěřena reorganizace celého Slovanského semináře. O naplnění předpokladů již záhy svědčil i nově založený časopis *Slavia*, který začal od svého vzniku plnit úlohu ústředního orgánu československé slavistiky.²

Přírozeně brzy vyvstala otázka personálního zajištění dalších složek takto široce koncipovaných slavistických studií, a to včetně polonistiky. Matija Murko energicky přistoupil rovněž k řešení tohoto úkolu. Reálně se začalo počítat se dvěma kandidáty. Oba příznačně pocházeli z bývalé Haliče. Stanisław Dobrzycki (1875–1931)³ absolvoval Jagellonskou univerzitu v Kra-

¹ Studie vznikla s podporou dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace RVO: 67985963 (Historický ústav AV ČR, v. v. i.).

² KUDĚLKA, M. et al.: *Československá slavistika 1918–1939*. Praha 1977, s. 19n.; KUDĚLKA, M.: *O pojetí slavistiky*. Praha 1984, s. 122n.

³ VYDRA, B.: *Stanisław Dobrzycki*. Slovanský přehled 23, 1931, s. 555; GRABOWSKI, T.: *Stanisław Dobrzycki*. *Slavia* 11, 1932, s. 369–371; POLLAK, R.: *Dobrzycki Stanisław*. In: *Polski słownik biograficzny*. Tom V. Kraków 1939–1946, s. 272–273; PRAŽMOWSKI, M.: *Działalność naukowa i pedagogiczna Stanisława Dobrzyckiego*. Poznań 1963; KOLBUSZEWSKI, J.: *Stanisław Dobrzycki. Twórczość historyka literatury*. Wrocław 1980; PĘDZIŃSKA, D.: *Dobrzycki Stanisław*. In: *Wielkopolski słownik biograficzny*. Warszawa – Poznań 1981, s. 151–152; STARNAWSKI, J.: *Zarys dziejów Katedry Języków i Literatur Słowiańskich na uniwersytecie fryburskim*. Wrocław 1984; MACIEJEWSKI, J.: *Dzieje poznańskiej polonistyki uniwersyteckiej 1842–1988*. Poznań 1992, s. 24n.

kově, byl profesorem slovanských jazyků a literatur na Freiburské univerzitě ve Švýcarsku a od roku 1919 působil na nově vzniklé Poznaňské univerzitě. V letech 1920–1921 zde zastával funkci děkana filozofické fakulty. Marian Szykowski (1883–1952)⁴ absolvoval univerzitu ve Lvově, byl mimořádným profesorem Jagellonské univerzity, kustodem zdejší univerzitní knihovny a dopisujícím členem Polské akademie věd a umění v Krakově. Na rozdíl od Dobrzyckého však nebyl slavistou, nýbrž polonistou zaměřeným navíc na západoevropskou preromantickou literaturu. A k tomu všemu neznal ani české prostředí. Připomeňme, že Stanisław Dobrzycki jako student pobýval v Praze (1897/1898), kde navštěvoval přednášky Jana Gebauera, Františka Pastrnka, Jiřího Polívky či Tomáše Garrigua Masaryka.⁵ Naproti tomu Marian Szykowski se ve stejné životní situaci rozhodl doplnit si studia v Ženevě.

Dne 16. listopadu 1921 podali profesori Jiří Polívka, Františka Pastrnek a Matija Murko žádost o zřízení katedry polského jazyka a literatury na Univerzitě Karlově.⁶ Současně navrhli ustavení šestičlenné komise ve složení Jan Máchal, František Pastrnek, Emil Smetánka, Jan Jakubec, Jiří Polívka a Matija Murko, jež se měla

dále touto otázkou zabývat. Již na prvním zasedání komise, které se konalo přesně o měsíc později, padlo rozhodnutí obrátit se na zmíněné polské profesory s dotazem, zda by přijali pozvání do Prahy na nově zřízenou katedru polonistiky. Od obou kandidátů přišla kladná odpověď (od Szykowského o něco dřív). Komise pak pokračovala ve své práci a v květnu 1922 přijala rozhodnutí, jímž ministerstvu školství a národní osvěty doporučila oba profesory.⁷ Nakonec byl zvolen Marian Szykowski, jenž projevil větší zájem a odhodlání ucházet se o post profesora na první katedře polonistiky nejen u nás, ale i mimo Polsko. Stanisław Dobrzycki, jenž měl za sebou téměř dvacet let pobytu v zahraničí, patrně dal nyní přednost domovu a poklidnému rodinnému životu (v té době měl již pět dětí; nejmladší dceři Anně byly dva roky). Rozhodl se

Obr. 1: Marian Szykowski – profesor Jagellonské univerzity v Krakově a Univerzity Karlovy v Praze (Narodowe Archiwum Cyfrowe).

⁴ Základní biografické a bibliografické údaje lze získat v encyklopedických heslech: KUDĚLKA, M.: *Marian Szykowski*. In: Kudělka, M. et al.: *Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národů od r. 1760*. Biograficko-bibliografický slovník. Praha 1972, s. 442–443; KARDYNI-PELIKÁNOVÁ, K.: *Marian Szykowski*. In: Korzeniewska, E. (ed.): *Słownik współczesnych pisarzy polskich*. Tom III. (R–Ž). Warszawa 1964, s. 312–318; KARDYNI-PELIKÁNOVÁ, K.: *Marian Szykowski*. In: Starnawski, J. (ed.): *Słownik badaczy literatury polskiej*. Tom V. Łódź 2002, s. 298–307. Viz také ĎURČANSKÝ, M.: *Marjan Szykowski (1883–1952)*. Akademický bulletin, 2008, č. 12, s. 35.

⁵ Dokonce jeho autorský debut (1895) se týkal české problematiky; na stránkách předního varšavského literárněvědného měsíčníku *Ateneum* pojednal o etnografické výstavě v Praze. Ještě jako student také přiblížil Elišku Krásnohorskou čtenářům krakovského *Czasu*. Srov. PRAŽMOWSKI, M.: *Działalność naukowa i pedagogiczna Stanisława Dobrzyckiego*. Poznań 1963, s. 292.

⁶ Archiv Univerzity Karlovy (dále AUK), inv. č. 698, osobní spis Mariana Szykowského, dopis J. Polívky, F. Pastrnka a M. Murka Filozofické fakultě UK, 16. 11. 1921.

⁷ AUK, inv. č. 698, osobní spis Mariana Szykowského, dopis děkana V. Tillého, 19. 5. 1922.

zůstat na Poznaňské univerzitě (od roku 1955 Univerzita Adama Mickiewicze), kterou v akademickém roce 1924/1925 vedl ve funkci jejího (třetího) rektora.⁸ Paradoxně tak přijel do Prahy kandidát s mnohem menšími předpoklady pro vědeckou práci v oblasti slavistiky a bez znalostí českého prostředí.

„Mladý“ krakovský profesor si velmi dobře uvědomoval, v čem spočívají jeho hlavní překážky na cestě ke stolici polského jazyka a literatury pražské univerzity. Když za ním na podzim roku 1921 přijeli do Krakova Matija Murko a Oldřich Hujer,⁹ aby ho poprvé seznámili se svým návrhem týkajícím se československé polonistiky, dotýčný ani nemusel předstírat své obrovské překvapení. Nemohl vůbec pochopit, co přimělo pražské kolegy k tomu, aby se v této záležitosti obrátili právě na nic netušícího kustoda krakovské univerzitní knihovny, jenž se navíc doposud vědecky nevěnoval slovanství a také postrádal jakékoliv vazby na českou vědu či kulturu.¹⁰ Szykowski neměl ponětí o tom, že tím hlavním důvodem bylo doporučení předního polského literárního vědce prof. Ignacyho Chrzanowského. Matija Murko líčí ve svých pamětech pozadí těchto událostí následovně: „*Opravdu šťastnou ruku jsem měl při výběru profesora pro polský jazyk a literaturu, Mariana Szykowského, jehož mi doporučil především prof. Chrzanowski v Krakově. Prof. Szykowski se zvláště osvědčil důkladnými pracemi o polské účasti v českém národním obrození.*“¹¹ Na druhé straně Szykowského jméno nebylo v české vědecké obci zcela neznámým pojmem, jak o tom např. svědčí zpráva o jeho habilitačním spise na stránkách *Českého časopisu historického*.¹²

Kustod Jagellonské knihovny lákavou nabídku sice neodmítl, ale ani nepřijal. Na jedné straně zde byly důvody jako význam pražské univerzitní polonistiky pro šíření polské kultury a vzájemné polsko-československé sblížení, na straně druhé především neznalost českého jazyka a přilnutí k vědeckému, literárnímu a divadelnímu životu v Krakově. Nechyběly ani obavy spojené s dalším rodinným životem a jeho finanční stránkou.¹³ Ve chvíli, kdy se definitivně rozhodl pro odchod do Prahy a kdy byla jeho volba akceptována ze strany Univerzity Karlovy, zahájil intenzivní přípravu. Zahrhovala zejména pokus o zvládnutí základní české gramatiky a získání alespoň skrovné slovní zásoby v tomto jazyce. Během dovolené u Baltu v létě 1922 např. četl s česko-polským slovníkem v ruce pohádku Jana Karafiáta *Broučci*. Jeho příhoda s tím spojená jen potvrzuje „zrádnou blízkost“ obou západoslovanských jazyků. Některá slova či slovní spojení vyvolávají totiž u sousedního národa smích a pobavení, jelikož (téměř) stejně znějí, ale mají zcela jiný význam.¹⁴

⁸ WALCZAK, B.: *Stanislaw Dobrzycki (1 IX 1924 – 31 VIII 1925)*. In: Schramm, T. (ed.): *Poczet rektorów Almae Matris Posnaniensis*. Poznań 2004, s. 37–47. V letech 1922–1927 patřil také k čelným představitelům Poznaňské společnosti přátel věd (zastával funkci generálního tajemníka); od roku 1929 byl členem Slovanského ústavu v Praze.

⁹ Od roku 1919 byl profesorem srovnávacího jazykozpytu indoevropského na pražské univerzitě. Srov. KUDĚLKA, M. et al.: *Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národů od r. 1760. Biograficko-bibliografický slovník*. Praha 1972, s. 175–176.

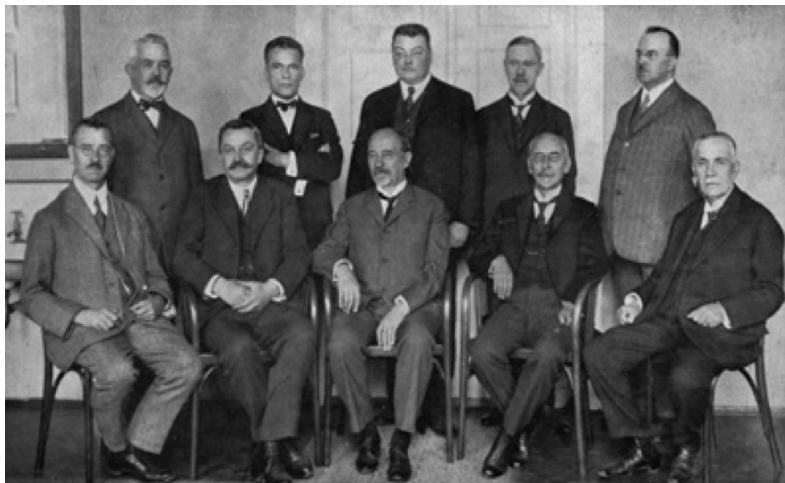
¹⁰ Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza (dále ML), Oddělení rukopisů, rkp. 1382, SZYJKOWSKI, M.: *Lemiesz i lutnia*. Tom I. *Wspomnienia*, s. 2n. Viz také BARTOŠ, O.: *K pražskému působení Mariana Szykowského*. *Slavia* 54, 1985, s. 245.

¹¹ MURKO, M.: *Paměti*. Praha 1949, s. 171.

¹² Jednalo se o monografii SZYJKOWSKI, M.: *Myśl Jana Jakuba Rousseau w Polsce w XVIII wieku*. Kraków 1913. Srov. *Český časopis historický*, 1914, č. 1, s. 129.

¹³ Od roku 1906 byl Marian Szykowski ženat s Wandou Lewickou. Po roce se jim narodilo jediné dítě, pozdější známá herečka Krystyna Ankiewicz (1907–1985). Srov. AUK, inv. č. 698, osobní spis Mariana Szykowského, *Osobní výkaz*. Viz také MAŚNICKI, J. – STEPAN, K.: *Pleograf. Słownik biograficzny filmu polskiego 1896–1939*. Kraków 1996.

¹⁴ ML, Oddělení rukopisů, rkp. 1382, SZYJKOWSKI, M.: *Lemiesz i lutnia*. Tom I. *Wspomnienia*, s. 20. Viz také LOTKO, E.: *Zrádná slova v polštině a češtině. Lexikologický pohled a slovník*. Olomouc 1992; TARAJO-LIPOWSKA, Z.: *Kapoan Naopak. O czeskim dla Polaków, być może mało zaawansowanych, ale mocno zainteres-*

Obr. 2: Marian Szyjkowski (stojící druhý zleva) v profesorském sboru pražské slavistiky. Vedoucí semináře pro slovanskou filologii UK Matija Murko sedí druhý zleva (Archiv MÚA AV ČR).

Ještě před příchodem do Prahy uspořádal ve spolupráci s československým konzulátem v Krakově, v jehož čele stál tehdy konzul Josef Šedivý, cyklus přednášek předního českého polonofila, znalce polské kultury a propagátora česko-polské vzájemnosti Adolfa Černého.¹⁵ Početné publikum tvořili především univerzitní a středoškolští profesori, literáti, úředníci, polští a jihoslovanští studenti a v neposlední řadě také členové místní české komunity.¹⁶ Bývalý lektor polštiny na pražské univerzitě věnoval svou poslední, v pořadí již čtvrtou přednášku životnímu dílu Jaroslava Vrchlického a Julia Zeyera. Na závěr této kulturně-společenské akce pak obdržel od předsedy krakovského Svazu spisovatelů M. Szyjkowského květinový koš s velmi výstižným nápisem na stuze: „*Przyjacielowi Polski Adolfowi Czernemu, Związek Literatów, Kraków, 22 III 1923.*“¹⁷ Szyjkowki takto rovněž naznačil, jakým směrem se bude ubírat jeho univerzitní i mimouniverzitní činnost po přestěhování do Československa.

Za počátek české polonistiky¹⁸ lze právem považovat úvodní přednášku prof. Mariana Szyjkowského proslovenou na půdě Univerzity Karlovy, v aule nové univerzitní budovy v Břehové ulici, 13. října 1923. K posluchačům se sice obrátil ve své mateřštině, avšak písemná verze byla

-sowanych. Wrocław 2000. Po několika letech tuto příhodu vyličil ve své přednášce *Vesele o Polsku a polštině* předseda Československo-polského klubu v Brně, Maxmilián Kolaja: „*A Brouček nohama dupá a dupá a dupá. Vyslovoval [Szyjkowski] krátké a, neboť polština nemá dlouhých samohlásek. Żeromski se dal opravdu do smíchu. A herec Kamiński tím více. Proč se směli, to jistě mnohý z laskavých posluchačů již pochopil. Slovesný tvar ‚dupá‘, vyslovený po polsku (sic!) s krátkým a, je v polštině podstatné jméno a znamená onu část těla, na které se sedává.*“ Srov. Archiv města Brna (dále AMB), R 47 Československo-polský klub v Brně, KOLAJA, M.: *Vesele o Polsku a polštině* (stropjopis), s. 1.

¹⁵ Archiv ministerstva zahraničních věcí (dále AMZV), Zastupitelský úřad (dále ZÚ) Polsko, Velvyslanectví ČSR ve Varšavě 1918–1939, inv. č. 13, k. 17, dopis A. Černého československému konzulovi v Krakově J. Šedivému, 5. 3. 1923.

¹⁶ AMZV, ZÚ Polsko, Velvyslanectví ČSR ve Varšavě 1918–1939, inv. č. 13, k. 17, přednášky p. leg. rady Adolfa Černého v Krakově.

¹⁷ AMZV, ZÚ Polsko, Velvyslanectví ČSR ve Varšavě 1918–1939, inv. č. 13, k. 17, dopis konzula J. Šedivého československému vyslanectví ve Varšavě, 23. 3. 1923.

¹⁸ K tomu viz ŘEHÁČEK, L.: *Přehled dějin české polonistiky na Karlově univerzitě v Praze*. Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensia 5, 1964, fasc. 1–2, s. 244n.; KREJČÍ, K.: *Založení stolice polského jazyka a literatury na Karlově univerzitě*. In: Bešta, T. (ed.): *Padesát let polonistiky na Univerzitě Karlově v Praze*.

publikována (po dvou letech) v češtině.¹⁹ Na přednášce se shromáždili nejen studenti a profesoři, nýbrž také kruh nejzasloužilejších českých polonofilů. Tuto významnou událost v kontextu česko-polských vědeckých a kulturních kontaktů si tak nenechali ujít mj. Adolf Černý, František Kvapil, Václav Kredba či František Vondráček.²⁰ Szykowski nepochybně naplnil jejich přání a očekávání, a to již samotnou volbou tématu a jeho zpracováním. Věnoval se totiž česko-polským stykům v dějinách a písemnictví. I když k této látce přistoupil z hlediska vědeckého, snažil se přitom poukázat na potřebu česko-polského sblížení v současnosti. Nutno dodat, že se tohoto vlastního ideového programu přes veškeré překážky a těžkosti, které ho v této souvislosti v budoucnu čekaly, nikdy nevzdal.

Vzhledem k tomu, že nebyl zcela přesvědčen o správnosti svého rozhodnutí a nechtěl odejít do neznáma, aniž by si ponechal možnost návratu, nastoupil na krakovské univerzitě roční dovolenou. Za této situace byl prezidentem Československé republiky jmenován smluvním profesorem (26. července 1923). Ministr školství a národní osvěty Rudolf Bechyně pak informoval o tomto jmenování samotného M. Szykowského (dopisem ze dne 4. října 1923).²¹ Poměrně brzy polský profesor dospěl k názoru, že jej jeho nové působení natolik naplňuje, že by zde měl i nadále setrvat. Patrně nejdůležitější byla v tomto ohledu skutečnost, že mezi českými studenty našel jak vděčné posluchače, tak i nadané a pilné jednotlivce.

Aktuální se tehdy stala otázka jmenování Szykowského řádným profesorem Univerzity Karlovy. Již 24. ledna 1924 profesorský sbor jednohlasně schválil příslušnou žádost slavistické komise a o týden později se děkan František Krejčí obrátil v této záležitosti na ministerstvo. Dobrozdání kladlo důraz zejména na didaktické dovednosti kandidáta a na jeho rozsáhlé vědecké dílo, které jen za předchozí rok (1923) obohatil dvěma významnými knižními publikacemi.²² Za daných okolností nastalo dlouhé a jen těžko vysvětlitelné mlčení ze strany ministerstva školství a národní osvěty. Po jisté době nastala situace začala Szykowského do té míry znepokojovat, že začal pomýšlet na návrat do Krakova ještě před uplynutím roční dovolené (tedy před 20. listopadem 1924). Krátce před tímto termínem (13. listopadu 1924) děkan Emil Smetánka apeloval na ministerstvo: „*Protože odchodem Szykowského by utrpěla újmu univerzita a uškodilo by se jistě poměru česko-polskému i politicky (zejména když prof. Szykowski je z porážděného proti Čechům Krakova), mám za svou povinnost obsah zprávy p. prorektora [F. Pastrnka] oznámiti s důtklivou žádostí, aby, má-li jmenování prof. Szykowského býti provedeno, stalo se skutkem co nejdříve.*“²³ Děkanova intervence a urgencye byla úspěšná. Rychlý odchod polského badatele z české univerzity se tak nekonal. Ke jmenování Szykowského řádným pro-

Praha 1977, s. 18–33; KARDYNI-PELIKÁNOVÁ, K.: *Polonistyka czeska w latach 1945–1995*. Pamiętnik Literacki [Londýn], 1996, s. 37–59; KARDYNI-PELIKÁNOVÁ, W: *osiemdziesięciolecie utworzenia Katedry Języka i Literatury Polskiej w Uniwersytecie Karola w Pradze. Zarys dziejów czeskiej polonistyki literackiej*. Slavia 72, 2003, č. 4, s. 421–444; KARDYNI-PELIKÁNOVÁ, K.: *Rycerze hermeneutyki i „ciemni wykładowcy“*. (Czeska polonistyka literacka: kierunki rozwoju, metodologie, gatunki historycznoliterackie ujęć literatury polskiej). In: Štěpán, L. (ed.): 80 let české polonistiky. Brno 2004, s. 13–36; KARDYNI-PELIKÁNOVÁ, K.: *O tradycjach, zadaniach i wyzwaniach czeskiej polonistyki literackiej*. Slavia Occidentalis 68, 2011, s. 243–248.

¹⁹ SZYJKOWSKI, M.: *Styky česko-polské v dějinách a písemnictví. (Vstupní přednáška pronesená 13. října 1923 na Univerzitě Karlově)*. In: Horák, J. – Hýsek, M. (edd.): *Sborník prací věnovaných profesoru dru Janu Máchalovi k sedmdesátým narozeninám 1855–1925*. Praha 1925, s. 172–183.

²⁰ KREJČÍ, K.: *Tricetiletí polonistických studií na Karlově universitě*. Slovanský přehled 39, 1953, č. 9, s. 285.

²¹ AUK, inv. č. 698, osobní spis Mariana Szykowského, dopis ministra R. Bechyně M. Szykowskému, 4. 10. 1923.

²² AUK, inv. č. 698, osobní spis Mariana Szykowského, žádost slavistické komise (ve složení J. Máchal, F. Pastrnek, M. Hýsek, M. Murko, J. Polívka, J. Vlček) o jmenování M. Szykowského řádným profesorem Univerzity Karlovy v Praze, 17. 1. 1924.

²³ AUK, inv. č. 698, osobní spis Mariana Szykowského, dopis děkana E. Smetánky ministerstvu školství a národní osvěty, 13. 11. 1924.

fesorem polského jazyka a literatury na Univerzitě Karlově došlo formálně 22. prosince 1924 s účinností od 28. října 1924.²⁴

Vzhledem ke špatným československo-polským vztahům – způsobeným hlavně nedávným konfliktem o Těšínsko, Spiš a Oravu – vedoucí katedry polonistiky v Praze nemohl (zejména ze začátku) počítat s přirozeným zájmem o svůj obor ze strany českých studentů či veřejného mínění. První ledy se v tomto směru hnuly až po roce od jeho příchodu, kdy československým územím, resp. českými zeměmi, slavnostně projížděly ostatky velikána polské i slovanské literatury, šestého nositele Nobelovy ceny za literaturu (1905), Henryka Sienkiewicze. Do Pantheonu Národního muzea se s ním symbolicky přišli rozloučit představitelé politického, náboženského i vědeckého života (mj. předseda vlády Antonín Švehla, primas český František Korda či prezident České Akademie věd a umění Josef Zubatý). Prezident republiky Tomáš Garrigue Masaryk poslal obrovský věnec s nápisem „*Autorovi Quo vadis*“.²⁵

O Szykowského úspěchu v roli vysokoškolského učitele tak v první řadě rozhodly jeho vlastní přednosti a povahové vlastnosti. Studenty si získal hlavně tím, že byl komunikativní, extrovertní, společenský a tolerantní. Měl také smysl pro humor a optimistický přístup k životu. Jako vynikající řečník dovedl dokonale zaujmout posluchače, a to nejen z řad studentů. Jako příklad uveďme názor Jaroslava Bidla, jenž informoval svého krakovského kolegu, známého badatele o dějinách polské kultury, Stanisława Kota, že „*Szykowski, jak asi od něho samého se dozvíte, je zde spokojen a zůstane v Praze na trvalo. Také Kozłowski²⁶ z Poznaně, který byl pozván na jeden semestr, zde přednáší s úspěchem. Ač jeho přednášky jsou poněkud těžkopádné, má přece slušný počet posluchačů. Szykowski jako velmi dobrý řečník se těší veliké oblibě posluchačů.*“²⁷

Na rozdíl od jiných zahraničních slavistů a kolegů, M. Murka z katedry jihoslovanských jazyků a literatur či Vladimíra Andrejeviče Franceva (1867–1942)²⁸ z katedry ruského jazyka a literatury, se Szykowskému podařilo splnit rovněž nelehký úkol vychovat si svého nástupce.²⁹ Karel Krejčí (1904–1979)³⁰ sice začal studovat germanistiku, ale záhy přesunul svůj zájem na polonistiku. Stal se nejlepším žákem prof. Mariana Szykowského a později jako vůbec první Čech dosáhl všech vědeckých hodností v oboru polonistiky. Již ve svých třiceti letech publikoval habilitační spis *Polská literatura ve věrech revoluce* (Praha 1934), který připsal mamince Anně rozené Strejčkové. Ta byla příbuznou Jaroslava Golla – od mládí znalce a obdivovatele

²⁴ AUK, inv. č. 698, osobní spis Mariana Szykowského, dopis ministra školství a národní osvěty M. Szykowskému, 27. 1. 1925.

²⁵ Podrobněji viz BARON, R.: *Rzecz o niektórych związkach Henryka Sienkiewicza z Czechami*. In: Hofman, I. – Maguś, W. (edd.): *Przez Kresy i historię po obrzeża polityki. Profesorowi Marcelemu Kosmanowi w półwiecze pracy naukowej*. Tom II. Toruń 2011, s. 33–37.

²⁶ Jedná se o Władysława Mieczysława Kozłowského (1857–1935), profesora filozofie na Poznaňské univerzitě, spoluzakladatele prvního v Polsku sídlícího Kola polsko-československého (Kolo Polsko-Czechosłowackie w Poznaniu), přítele T. G. Masaryka. První ze zmiňovaných přednášek se konala 9. října 1923 a byla později zveřejněna: KOZŁOWSKI, W. M.: *Národní filozofie polská a idea slovanská*. Česká mysl 20, 16. 1. 1924, sešit 1, s. 1–17.

²⁷ BILIŃSKI, P. – ĐURČANSKÝ, M. (edd.): *Korespondencja Stanisława Kota z Jaroslavem Bidlo*. *Odrodzenie i Reformacja w Polsce* 52, 2008, s. 258, dok. č. 14, List Jaroslava Bidla do Stanisława Kota, Praga 17 XII 1923.

²⁸ V. A. Francev byl mj. žákem Josefa Perwolfa. Před příchodem do Prahy dlouhodobě působil na ruské univerzitě ve Varšavě. Srov. KUDĚLKA, M. et al.: *Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národů od r. 1760. Biograficko-bibliografický slovník*. Praha 1972, s. 121.

²⁹ KAVKA, F. – PETRÁŇ, J.: *Dějiny Univerzity Karlovy*. Sv. IV. 1918–1980. Praha 1998, s. 143. Viz také ML, Oddělení rukopisů, rkp. 1382, SZYKOWSKI, M.: *Lemiesz i lutnia*. Tom I. *Wspomnienia*, s. 52.

³⁰ FORST, V. (ed.): *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce*. Sv. II/2. Praha 1993, s. 970–972. Viz také čísla časopisů věnovaná K. Krejčímu: *Slavia* 60, 1991; *Pamiętnik Słowiański* 31, 1981.

polské romantické poezie.³¹ Předmluvu napsal jeho školitel, jenž také usiloval o získání finanční podpory pro tuto publikaci v rodném Polsku. Dodnes pak nebyla překonána Krejčího syntéza *Dějiny polské literatury* (Praha 1953), i když v ní použitá terminologie byla nolens volens poplatná době svého vzniku.

K mladým spolupracovníkům prof. Szyjkowského patřila také lektorka polštiny na české i německé univerzitě dr. Iza Šaunová (1896–1960). Než se provdala za Josefa Šauna, jmenovala se Izydora Horowicz. V roce 1919 se přestěhovala ze Lvova do Prahy, kde vystudovala germanistiku.³² Oba s manželem se aktivně podíleli na činnosti Akademického kola přátel Polska (AKPP), které vzniklo přesně rok po úvodní přednášce Szyjkowského v Praze.³³ Členy tohoto sdružení byli studenti (v dalších letech už i bývalí studenti) se zájmem o prohlubování česko-polských vědeckých a kulturních vztahů. Jednalo se tedy o nepočetnou skupinu mladých lidí, kteří se svým profesorem sdíleli myšlenku nutnosti a závažnosti československo-polského sblížení prostřednictvím vzájemného poznávání a obohacování.

V čele těchto českých sympatizantů Polska stál po celou dobu existence AKPP Jaroslav Michl. Szyjkowski v něm viděl přímo ideální typ činovníka na poli sblížování obou západoslovanských národů. V nepublikovaných pamětech charakterizoval svého o generaci mladšího spolupracovníka takto: „*Tohoto čelného představitele mladého polonofilského hnutí v Československu*

Obr. 3: Prof. M. Szyjkowski (třetí zleva) jako host a přednášející v Polsko-československém spolku ve Varšavě v roce 1926. Druhý zleva předseda Akademického kola přátel Polska v Praze JUDr. Jaroslav Michl (Narodowe Archiwum Cyfrowe).

³¹ KARDYNI-PELIKÁNOVÁ, K.: *Uwiedzeni przez polską literaturę. Czeska polonistyka literacka*. Warszawa 2003, s. 206–207 (život a dílo Karla Krejčího, s. 206–222).

³² Literární archiv Památníku národního písemnictví (dále LA PNP), Karel Krejčí – pozůstalost (Iza Šaunová – pozůstalost).

³³ DOLIWA, J.: *Polsko-československé kulturní vztahy v letech 1925–1934 v činnosti organizací polsko-československé vzájemnosti*. Brno 1985 (disertační práce FF UJEP), s. 16.

musím více přiblížit, integrální polonofilství se v něm totiž ztělesnilo nejplněji. Dr. Michl měl za sebou polské vzpomínky, které zpravidla vytvářejí pro Polsko příznivé výchozí podmínky, jak jsem se o tom přesvědčil v mnoha případech. Vůdce mladých sympatizantů Polska v Československu měl ty nejmilejší vzpomínky na několik let strávených na střední škole v Krakově, kde jeho otec, lékař v bývalé rakouské armádě, pobýval s posádkou. Z Krakova si náš Jaroslav přivezl znalost polské řeči, polských zvyků a forem společenského styku, a v důsledku toho všeho i polský způsob uvažování, aniž se přitom cokoli změnilo na jeho českém národním vědomí. Byly to ty nejpozitivnější prvky, doslova bychom řekli ideální materiál, na jehož základě se dal jednoduše vytvořit modelový typ činovníka na poli „sblížení“ [překlad R. B.].³⁴

Kromě předsedy Jaroslava Michla patřili k neaktivnějším členům AKPP jeho zástupci Karel Krejčí a manželé Šaunovi či pokladník Jiří Riess, současně autor prvního nástinu dějin tohoto spolku. Szykowski se stal čestným členem. Dalšími pak byli buďto významní čeští polonofilové, jako Adolf Černý či advokát Josef Fuhrich, dlouholetý předseda Společenského česko-polského klubu v Praze, nebo polští diplomaté působící v Praze, např. polský vyslanec v Československu v letech 1924–1927 hrabě Zygmunt Lasocki či polský konzul Tadeusz Lubaczewski.³⁵

Odhlédneme-li od organizačních aktivit spojených s pobytem četných polských hostů v Praze, Akademické kolo přátel Polska se věnovalo především přednáškové činnosti. Za tímto účelem se nejčastěji scházeli v Hotelu de Saxe v Hybernské ulici. Mezi přednášejícími převažovali současní i bývalí vědci v oboru humanitních věd (někteří z nich si časem zvolili diplomatickou či politickou dráhu). Z národnostního hlediska se jednalo výhradně o Čechy a Poláky. Jedinou výjimku zde zřejmě představoval Slovák Juraj Slávik, tehdejší ministr vnitra a budoucí poslední předválečný vyslanec Československa v Polsku. Za všechny přednášející uveďme (v abecedním pořadí) alespoň následující: Henryk Batowski, Roman Dyboski, Walery Goetel, Konstanty Grzybowski, Waclaw Grzybowski, Vlastimil Hoffman, Miloslav Hýsek, Jiří Horák, Emanuel Janoušek, Roman Jaworski, Emil Kipa, Adam Kleczkowski, Karel Krejčí, Kamil Krofta, Tadeusz Lehr-Splawiński, Tadeusz Lubaczewski, Zdeněk Nejedlý, Iza Šaunová, Juraj Slávik, Marian Szykowski, Tadeusz Zieliński.³⁶

„Studentský“ spolek československo-polského přátelství vyvíjel svou činnost do roku 1933, kdy podlehl dlouhodobým sjednocovacím tlakům ze strany Československo-polské společnosti v Praze (dříve Společenský česko-polský klub v Praze) a zanikl.³⁷ Bezprostředně po příchodu do Prahy se Szykowski zapojil do aktivit této organizace usilující o praktické naplňování vize česko-polské vzájemnosti. Společně s Jaroslavem Michlem se stal členem výboru.³⁸ Nelze opomenout ani Szykowskiho zásluhy spojené s rozmanitou podporou jiných spolků česko-polské vzájemnosti na území obou států.

³⁴ ML, Oddělení rukopisů, rkp. 1382, SZYKOWSKI, M.: *Lemiesz i lutnia*. Tom I. *Wspomnienia*, s. 111.

³⁵ AMZV, ZÚ Polsko, inv. č. 25, k. 40, Spolky, Akademické Koło Przyjaciół Czechosłowacji, Krakov, Zpráva o činnosti Akademického kola přátel Polska v správních letech 1928/1929 a 1929/1930, s. 7; Zpráva o činnosti Kola přátel Polska v správním roce 1931, s. 5.

³⁶ ML, rkp. 1382, SZYKOWSKI, M.: *Lemiesz i lutnia*. Tom I. *Wspomnienia*, s. 113; AMZV, ZÚ Polsko, inv. č. 25, k. 40, Spolky, Akademické Koło Przyjaciół Czechosłowacji, Krakov, Zpráva o činnosti Akademického kola přátel Polska v správních letech 1928/1929 a 1929/1930, s. 1–2.

³⁷ DOLIWA, J.: *Polsko-československé kulturní vztahy v letech 1925–1934 v činnosti organizací polsko-československé vzájemnosti*. Brno 1985 (disertační práce FF UJEP), s. 21.

³⁸ AMB, R 47 Československo-polský klub v Brně, inv. č. 5, K. Moravec, Výroční jednatelská zpráva Společenského česko-polského klubu v Praze za dobu od 24. října 1923 do 27. ledna 1925, s. 1, 6. Později se stal také čestným členem. Viz JENIŠTA, O. (ed.): *Československo-polská společnost v Praze. Zpráva o činnosti ve správním roce 1935*. Praha 1935, s. 2.

V případě Polsko-československého klubu ve Lvově (1926–1935) bychom mohli mluvit dokonce o „zakladatelském impulsu“. Tamější přednáška pražského polonisty na téma česko-polské kulturní unie byla totiž rozhodujícím podnětem k formálnímu vzniku čechofilského spolku v tehdy významném centru polské vědy a kultury.³⁹ Szykowski k této události poznamenal: „Ve Lvově mě přijali srdečně a pohostinně. Z české strany přednášky organizačně připravil konzul Štilip, člověk statečný a rozumný. Z polské strany se o to postaral prof. Lehr-Splawiński a student Batowski, velmi slibná síla na slovanofilském poli. Na tyto dny sjeli se do Lvova Češi ze vzdálených východních zákoutí, z Tarnopole a Sokale – celkem je jich tam na 3000. Svou první předášku jsem proto věnoval právě jim. Mluvil jsem česky o Žeromském. Byl to český kulturní svátek. [...] Třetí [přednáška] zahajovala činnost Spolku polsko-československého, který byl ustaven o několik dnů později za předsednictví prof. Splawińskiego [překlad R. B.]“⁴⁰

V rámci spolkové přednáškové činnosti se prof. Szykowski nejednou obracel i k brněnským posluchačům. Přímo ideálním partnerem pro tyto účely byl pro něj Československo-polský klub v Brně (1925–1939),⁴¹ jemuž po celou dobu existence předsedal zakladatel polonistiky na Masarykově univerzitě Maxmilián Kolaja.⁴² Jako příklad lze uvést přednášku proslovenou v aule Masarykovy univerzity (Sirotčí 7) během „večera na paměť 25. výročí úmrtí Stanisława Wyspiańskiego“ (24. listopadu 1932).⁴³ Vedoucí pražské katedry polonistiky přispěl rovněž do jubilejní publikace brněnských polonofilů a čechofilů nazvané *Jdeme dál! K desátému výročí Československo-polského klubu v Brně 1925–1935*. Mezi dalšími autory zde najdeme mj. starostu města Brna Karla Tomeše, brněnského historika a polonistu Zdeňka Hájka, průkopníka brněnské jazykovědné polonistiky Adolfa Kellnera či předsedy polonofilských a čechofilských spolků Františka Krále (Československo-polský klub v Ostravě), Franciszka Błońskiego (Akademický kruh přátel Československa v Krakově) a Kazimierze Kierského (Polsko-československý spolek v Poznani). Samozřejmě nemohl chybět ani předseda brněnského Klubu Maxmilián Kolaja.⁴⁴ Dodejme, že členové Klubu měli možnost postupně se seznamovat s vědeckými monografiemi Szyjkowského přímo ve spolkové knihovně.⁴⁵

Pražský polonista se při propagaci myšlenky česko-polské vzájemnosti zdaleka neomezoval jen na přednáškovou činnost. Měl k tomu dobré předpoklady. Již v době svého krakovského

³⁹ PIWOWARCZYK, M.: *Polish and Czech cooperation exemplified by the Polish-Czechoslovakian Club in Lviv (Lwów) in the period between 1926–1935* (38). *Czech-Polish Historical and Pedagogical Journal* 2, 2010, s. 24.

⁴⁰ LA PNP, Karel Krejčí – pozůstalost (Iza Šaunová – pozůstalost), SZYJKOWSKI, M.: *Wspomnienia* (strojopis), s. 3. K otázce Čechů v Haliči viz ДРБАЛ, О. – КРІЛЬ, М. – МОТОРНИЙ, А. – МОТОРНИЙ, В. – ТОПІНКА, Є.: *Чехи в Галичині. Біографічний довідник*. Львів 1998; TOPINKA, E.: *Archiv spolku Česká beseda ve Lvově (1867–1936). K 140. výročí založení spolku Česká beseda ve Lvově*. Lvov 2007; BARON, R.: *Obraz Čechů v polské společnosti. Příklad Haliče*. *Slovanský přehled* 95, 2009, č. 2, s. 279–288; VACULÍK, J.: *České menšiny v Evropě a ve světě*. Praha 2009, s. 117–118.

⁴¹ BARON, R.: *K otázce českého polonofilství na Moravě. Československo-polský klub v Brně (1925–1939)*. In: Pospíšil, I. – Madecki, R. et al.: *Česká polonistika: nové výzvy, nová témata*. Brno 2012, s. 75. Viz také ČAPKA, F.: *Národnostní spolky v Brně v první polovině 20. století*. In: Kordiovský, E. (ed.): *Politické strany a spolky na jižní Moravě*. Brno 1993 (= XXII. Mikulovské sympozium 1992), s. 229–238.

⁴² MADECKI, R.: *Maxmilián Kolaja – zakladatel brněnské polonistiky. K 85. výročí otevření lektorátu polštiny v Brně*. In: Pančíková, M. (ed.): *85. výročí polonistiky na Univerzitě Komenského v Bratislavě*. Bratislava 2009, s. 197–204.

⁴³ AMB, R 47 Československo-polský klub v Brně, pozvánka.

⁴⁴ SZYJKOWSKI, M.: *Drogi poznawania współczesnej literatury polskiej*. In: *Jdeme dál! K desátému výročí Československo-polského klubu v Brně 1925–1935*. Brno 1935, s. 35–39. Viz také MADECKI, R. – ŠTĚPÁN, L. (edd.): *Poláci v Brně a na jižní Moravě*. Brno 2008; BARON, R.: *Zdeněk Hájek – český (moravský) historik polských dějin*. *Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, řada společenských věd* 26, 2012, č. 2, s. 211–222.

⁴⁵ AMB, R 47 Československo-polský klub v Brně, k. 1, inv. č. 2, katalog knihovny.

působení vynikl jako autor velmi zdařilých novinových článků. Spolupráce s tiskem a (literárními) časopisy představovala důležitou součást jeho úsilí o uskutečnění československo-polského sblížení. Současně se jednalo o neodmyslitelný prvek autorova naturelu či životního stylu. Oslovoval především polské čtenáře v Krakově (*Dziennik Polski, Ilustrowany Kurier Codzienny, Kurier Literacko-Naukowy*), Varšavě (*Kurier Warszawski, Przegląd Literacki, Przegląd Współczesny*), Poznani (*Kurier Poznański, Slavia Occidentalis, Tęcza*), Lodži (*Epoka*), Lvově (*Pamiętnik Literacki*) a Katovicích (*Polonia*). Na české čtenáře se obracel především prostřednictvím *Slavie, Národních listů* a *Slovanského přehledu*. Přispíval také do *Prager Presse* a *Slavische Rundschau* (polskou rubriku zde vedla jeho kolegyně z univerzity Iza Šaunová).⁴⁶

V publicistické práci musel přirozeně zohledňovat politický či ideový profil jednotlivých titulů. Upřednostňoval proto ty, jež byly československo-polskému sblížení nakloněny. Když např. velmi populární krakovský *Ilustrowany Kurier Codzienny* začal mít výhrady k jeho česofilským článkům, rozhodl se tuto spolupráci ukončit. Jako prostředník mezi Československem a Polskem se poměrně často ocital v situaci, kdy byl vystaven útokům z obou stran. Někteří Poláci (hlavně závistiví a nepřející kolegové a později také diplomaté) mu vyčítali zaprodanost a protežování českých zájmů na úkor Polska, naproti tomu ze strany československých diplomatů se začala objevovat obvinění z nedostatku česofilství a také z účasti na polské protičeské kampani.⁴⁷ Szykowski se však nenechal těmito pomluvami odradit a vytčeného cíle se držel se vši rozhodností. V jeho myšlení i praxi se zrcadlil synkretismus kulturní politiky meziválečného Polska opřený o historickou tradici programu česko-polské vzájemnosti. Jeho působení v Československu lze v tomto smyslu přirovnat např. k synchronním postojům či strategiím polské kulturní elity ve Francii.⁴⁸

Problematicke česko-polských vztahů či kontaktů zasvětil rovněž beze zbytku svou badatelskou práci. Pod vlivem četby prací českých kolegů Jaroslava Vlčka a Jana Máchala se jako vůbec první literární vědec začal zevrubně zabývat otázkou podílu polské kultury a vědy na českém národním obrození. I jeho samotného překvapil rozsah zkoumaného jevu. Výsledky bádání začal postupně zveřejňovat v podobě objemných svazků pod stejnojmenným názvem *Polská účast v českém národním obrození*. První svazek vyšel péčí Slovanského ústavu v Praze v roce 1931. Po čtyřech letech následoval díl druhý. Vydání již hotového třetího dílu zmařila německá okupace Československa, a proto mohl vyjít až v roce 1946. Čtvrtý byl sice připraven do tisku, avšak Slovanský ústav tehdy ztratil nakladatelské právo. Pátý a šestý svazek zůstaly již pouze v rukopise.⁴⁹

Autor postavil svou stěžejní práci na několika vůdčích osobnostech českého i polského písemnictví sledovaného období. Podrobil analýze jejich tvorbu v kontextu vzájemných česko-pol-

⁴⁶ ZIEJKA, F.: *Publicystyka Mariana Szykowskiego*. Zeszyty Naukowe UJ. Prace Historycznoliterackie 39, 1980, s. 182n.; BYLINA, S. – JAROSZEWICZ-KLEINDIENST, B. – MADANY, E. – RUSOCKA, J.: *Stosunki literackie polsko-czeskie i polsko-słowackie 1890–1939*. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1978, s. 124n.; ŠVRČINO-VÁ, R.: *Vědecké a publicistické práce prof. Marjana Szykowského v československých časopisech (1923–1952)*. Praha 1985 (diplomová práce FF UK), s. 16.

⁴⁷ Srov. např. AMZV, Kroftův archiv 14, Politické věci, státy, Polsko, vzájemné vztahy, č. j. 152.401/III.1/28; SLÁVIK, J.: *Moja pamät – živá kniha. Moje poslanie vo Varšave 1936–1937*. Ed. J. Němeček et al. Bratislava 2010, s. 206, 271; ML, rkp. 1382, SZYKOWSKI, M.: *Lemiesz i lutnia*. Tom I. *Wspomnienia*, s. 5, 82.

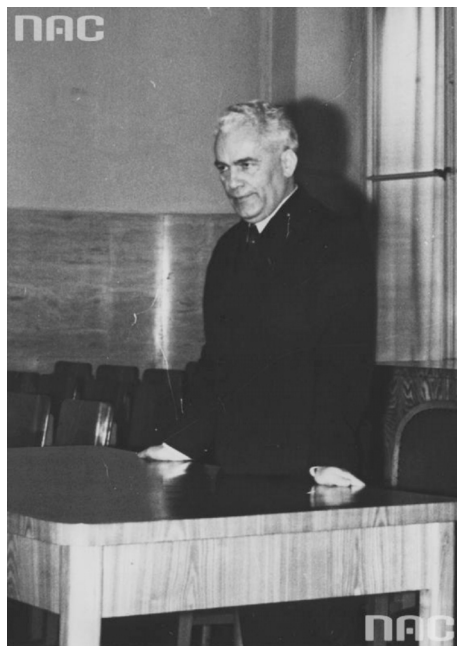
⁴⁸ Srov. DELAPERRIÈRE, M.: *Literatura polska w interakcjach. Szkice porównawcze z literatury i kultury*. Warszawa 2010 (zejména kapitola IV „Interakcje polsko-francuskie“).

⁴⁹ Osudy nevydaných svazků podrobně popsala KARDYNI-PELIKÁNOVÁ, K.: *Marian Szykowski*. In: Kardyni-Pelikánová, K.: *Uwiedzeni przez polską literaturę. Czeska polonistyka literacka*. Warszawa 2003, s. 263n. Viz také BLÁHOVÁ, E. – HLOUŠKOVÁ, J. – ŠLAUFOVÁ, E. – WOLLMAN, S. – ZELENKA, M. (edd.): *Slovanský ústav v Praze. 70 let činnosti*. Praha 2000, s. 32. Pasáž „Bibliografie knižních publikací Slovanského ústavu, jeho členů a spolupracovníků (1928–1999)“ obsahuje i práce M. Szykowského, viz s. XIn.).

ských vlivů (např. podnětů, zápůčků, překladů, vzorů, názvosloví atd.). Z tohoto pohledu se nejprve věnoval českým vědcům a literátům. V prvním svazku se jednalo o Josefa Dobrovského, Antonína Jaroslava Puchmajera, Josefa Jungmanna a Václava Hanku; v druhém zaměřil pozornost na Pavla Josefa Šafaříka, Jána Kollára a Františka Ladislava Čelakovského; třetí vyhradil pro Karla Hynka Máchu a „jeho kruh“ (sem zahrnul Václava Svatopluka Štulce, Karla Sabinu, Václava Bolemíra Nebeského, Karla Jaromíra Erbena a Josefa Jaroslava Kalinu). Poslední tři svazky, v nichž se snažil postihnout percepci polské romantické literatury v českém prostředí, zůstaly (až na dílčí úryvky či nepatrné výjimky) pouze v rukopise. V samostatných monografiích pojednal o dílech Adama Mickiewicze, Juliusze Słowackého a Zygmunta Krasińskiego v kontextu českého kulturního života.⁵⁰

Zhodnocení výsledků Szyjkowského vědecké práce na poli česko-polské literární komparatistiky není vůbec jednoduchou záležitostí. Na jedné straně bylo oceňováno jeho přímo benediktinské úsilí a shromáždění neuvěřitelného množství archivního i knižního materiálu, v němž doložil dosud netušené bohatství česko-polských literárních kontaktů od konce 18. do druhé poloviny 19. století, na straně druhé zde však existovaly jisté výhrady k metodologii bádání (paradigma pozitivismu versus paradigma strukturalismu) či příliš jednostrannému přístupu ke zkoumaným jevům, a sice z hlediska polské literatury a kultury. Podstatu problému nejpřegnantněji vyjádřila polsko-česká, resp. polská i česká literární vědkyně, emeritní profesorka Masarykovy univerzity v Brně Krystyna Kardyni-Pelikánová: „Szyjkowski se svým šestisvazkovým opusem zapojil do sporu o genealogii české kultury. [...] ukázal cesty, jimiž polský romantismus pronikal k českým čtenářům, dokázal také, že v jistých obdobích si díla polských romantiků oblíbili nejen druhořadí literáti, ale i ti nejtalentovanější, již se jimi zároveň inspirovali. Naproti tomu se mu nepodařilo prokázat – jak předpokládal – že polská romantická literatura spoluvytvářela českou mentalitu či kulturní formaci, ačkoli u jednotlivých [českých] autorů mohla sehrát i tuto roli [překlad R. B.]“⁵¹

Patrně pod vlivem stále se zhoršujících československo-polských politických vztahů Szyjkowski dospěl k názoru, že už dále nemůže reali-

Obr. 4: Přednáška prof. Szyjkowského Poezja Mickiewicza jako źródło czeskiego romantyzmu, Praha 23. 2. 1939 (Narodowe Archiwum Cyfrowe).

⁵⁰ K tomu viz KARDYNI-PELIKÁNOVÁ, K.: *Marian Szyjkowski*. In: Kardyni-Pelikánová, K.: *Uwiedzeni przez polską literaturę*. Czeska polonistyka literacka. Warszawa 2003, s. 263–268; SZYJKOWSKI, M.: *Juliusz Słowacki w české literatuře*. *Slavia* 18, 1947, č. 1–2, s. 212–220; SZYJKOWSKI, M.: *Adam Mickiewicz v Čechách – Syntéza (poslední kapitola nevydané monografie)*. In: *Komparatistika. Genologie. Translatologie*. Brno 2000 (= *Litteraria Humanitas VIII*), s. 183–192; SZYJKOWSKI, M.: *Zigmund Krasicki v české literatuře – Syntéza (závěrečná kapitola nevydané monografie)*. In: *Komparatistika. Genologie. Translatologie*. Brno 2000 (= *Litteraria Humanitas VIII*), s. 193–205.

⁵¹ KARDYNI-PELIKÁNOVÁ, K.: *Marian Szyjkowski*. In: *Komparatistika. Genologie. Translatologie*. Brno 2000 (= *Litteraria Humanitas VIII*), s. 249. Viz také JANASZEK-IVANIČKOVÁ, H.: *O współczesnej komparatystyce literackiej*. Warszawa 1980, s. 188–189; MĚŠŤAN, A.: *Česká literatura 1785–1985*. Toronto 1987, s. 49.

zovat poslání, které si před příchodem do Prahy zvolil. Rozhodl se proto získat zpět polské státní občanství⁵² a vrátit se do Polska.⁵³ Na Jagellonské univerzitě v Krakově, kde jeho kolega Lehr-Splawiński právě zastával funkci rektora, měl řídit novou katedru západoslovanských studií (od 1. října 1939). Záhy vypuknuvší německo-polská válka však tyto plány nekompromisně pohřbila. Szyjkowski zůstal v Praze, odkud sledoval tragické osudy svého národa. Ani jeho druhá vlast na tom nebyla o mnoho lépe. Szyjkowského přání, aby došlo k česko-polskému sblížení, se nenaplnilo. Brzy přestala také existovat katedra polonistiky na Univerzitě Karlově, kterou od základů budoval. Nejen polské, ale i české vysoké školství bylo totiž německým okupantům trnem v oku.⁵⁴ Mohlo se tedy zdát, že jeho životní dílo bylo nenávratně ztraceno.

Summary

Prof. Marian Szyjkowski and the Czech-Polish Mutuality I (1921–1939)

This year (2013) the fields of Czech linguistic and literary Polish studies commemorate one of their most significant anniversaries. Ninety years ago at Charles University the first department of Polish language and literature in the Czech lands – as well as anywhere outside the territory of the Polish state – was founded. The Krakow professor who had concomitantly been the head librarian of the Jagiellonian library, Marian Szyjkowski (1883–1952), was selected as chairman of this department. By contrast with his rival candidate for the job, Stanisław Dobrzycki, before taking up the position he had not known the Czech milieu and in his scholarly work he had not taken the Slavic context into account. Szyjkowski, however, fairly quickly overcame these shortcomings. Already in his first lecture (October 14, 1923) he made it unmistakably clear that he would strive for Czech-Polish cultural rapprochement. He worked tirelessly for this ideal both on the University grounds as well as in public. He took significant part in the activities of several associations for Czech-Polish mutuality in both lands, and his students even founded their own Academic Circle of Friends of Poland (1924–1933). For propagating his opinions and popularizing scholarly findings he made free use of his extraordinary journalistic talent. He was also successful as a researcher, even though the greater part of his pivotal six-volume work – *Polish Participation in the Czech National Revival* – remained (for non-scholarly reasons) only in manuscript form. As a college educator he was very well liked and he was able to even prepare his successor, the leading Czech expert on Polish studies, Karel Krejčí (1904–1979), for the role. However, in the fall of 1939 there were all indications that all of Szyjkowski's life's work, all that he had accomplished, was lying in ruins.

⁵² Československým občanem se stal před datem 14. června 1930, kdy prezident Masaryk potvrdil jeho jmenování řádným členem Slovanského ústavu (společně s univerzitním kolegou V. A. Francevem). Srov. *Ročenka Slovanského ústavu za rok 1930*. Praha 1931, s. 16–17.

⁵³ ŠVRČINOVÁ, R.: *Vědecké a publicistické práce prof. Marjana Szyjkowského v československých časopisech (1923–1952)*. Praha 1985 (diplomová práce FF UK), s. 16. Podle Otakara Bartoše se Szyjkowski rozhodl pro návrat do Polska během účasti na sjezdu zahraničních polonistů, který se konal ve Varšavě v září 1938. Viz BARTOŠ, O.: *K pražskému působení Mariana Szyjkowského*. Slavia 54, 1985, s. 248.

⁵⁴ ML, rkp. 1382, SZYJKOWSKI, M.: *Lemiesz i lutnia*. Tom I. *Wspomnienia*, s. 88.